

Olga Czerniawska

Emerytowana profesor Uniwersytetu Łódzkiego
Akademia Ekonomiczno-Humanistyczna w Łodzi

Uczący się dorośli w świetle badań. Retrospekcja

Lifelong learning adult in the light of research. Retrospection

Streszczenie. Treścią artykułu jest retrospekcja badań na temat indywidualnych projektów edukacyjnych z osobistej perspektywy badaczki. Autorka przywołuje badania z 1987 r. zaprezentowane w materiałach pokonferencyjnych, odwołuje się do polsko-niemieckiego projektu badawczego realizowanego w latach 1989–1993, daje przykłady badań kontynuowanych w pracach licencjackich i magisterskich. Szczególną uwagę poświęca badaniom na temat przygotowania się do starości i aktywnego starzenia się.

Słowa kluczowe: indywidualne projekty edukacyjne, dorośli, starość

Summary. The content of the article is the retrospection of the research on the individual educational projects from the researcher's personal view. The author recalls the research from 1987 which was presented in the post-conference materials, references the Polish-German research project which was executed in the years 1989–1993, gives examples of the research which was continued in the BA and MA theses. Particular focus is put on the research which subject is preparing to aging and active aging.

Keywords: individual educational projects, adults, old age

Chcę jeszcze raz podjąć temat badań indywidualnych projektów uczenia się dorosłych. Problematyką tą zajmuję się od wielu lat. Badania indywidualnych projektów uczenia się rozpoczęłam w 1987 roku na pierwszej konferencji zorganizowanej na Uniwersytecie Łódzkim przez Zakład Oświaty Dorosłych pod tytułem: „Uczący się dorośli w świetle badań”. W okresie badań

ilościowych rozważaliśmy badania jakościowe, analizę indywidualnych projektów uczących się dorosłych, w tym wywiadów z dawnymi uczestnikami zajęć w uniwersytetach ludowych Ignacego Solarza.

Badania takie prowadził m.in. Lucjan Tuross, który przedstawił kilka sylwetek dawnych uczestników uniwersytetów ludowych. Opowiadał, jak rozmowę na temat wykładów i ich treści absolwenci rozpoczynali od śpiewania piosenek, którymi inaugurowano wykłady. Melodia wywoływała czy przywoływała treści wykładu. Śpiew występował w różnych placówkach oświaty dorosłych, był czy jest elementem tworzenia atmosfery edukacji emocjonalnej, oddziaływał na uczucia, na zmysły, na zmysł słuchu.

Problem analizy indywidualnych przypadków uczenia się dorosłych stał się wiodącym problemem na Międzynarodowej Konferencji „Oświata dorosłych między potrzebami jednostkowymi a zapotrzebowaniem społecznym” w 1989 roku w Sonnenbergu (Niemcy). Na konferencji powstała koncepcja badań pt. „Projekty uczenia się dorosłych” zbudowana na teorii Allena Tougha. Badacz ten w latach siedemdziesiątych XX w. chciał zbadać zasięg zjawiska uczenia się dorosłych. Stawiał pytanie, czy uczący się dorośli to tylko ci, którzy korzystają z instytucji oświaty dorosłych, czy uczą się poza instytucjami, badał uczestników instytucji oświatowych i pytał, czy w ostatnim roku realizowali jakiś projekt edukacyjny, tzn. czy uczyli się czegoś przez kilka godzin dziennie, czy w tygodniu, czy chcieli opanować w domu wiedzę, czy osiągnąć jakąś umiejętność, czy mieli jakiś projekt edukacyjny i realizowali go. Badacz ten stwierdził, że aktywność edukacyjna wyrażająca się w realizacji jednostkowego projektu edukacyjnego jest szersza od uczestnictwa w edukacji organizowanej przez instytucje. Na konferencji powstał zespół badawczy, który składał się z uczonych niemieckich, głównie pracowników Uniwersytetu w Hannoverze: prof. Hartmuta Griese i Horsta Sieberta, oraz zespół polski z udziałem Olgi Czerniawskiej, Tadeusza Aleksandra, Józefa Kargula, Bogusława Chmielowskiego, Mieczysława Marczyka. Projekty edukacyjne badano w oparciu o wywiady biograficzne następujących narratorów: młodych rodziców – po 5 matek i tyłuż ojców w poszczególnych ośrodkach – w Łodzi, w Lublinie, we Wrocławiu, Krakowie i Katowicach oraz w Hannoverze. Tyleż osób pracujących w średnim wieku i tyleż seniorów. W trakcie badań zorganizowano 5 spotkań konferencyjnych. Zakończenie badań nastąpiło w 1993 r. na Międzynarodowej Konferencji w Łodzi i opublikowano je w publikacji pt. „Edukacja dorosłych w sytuacji przemian na tle porównawczym” (Trzuskowski, 1993). Oto przykłady wybranych indywidualnych projektów edukacyjnych: matka dziecka niepełnosprawnego uczy się je rehabilitować, a następnie języka angielskiego, aby wyjechać z dzieckiem

na rehabilitację do Anglii (M. Marczuk), rodzice przypominają sobie przedmioty ze szkoły podstawowej i średniej, aby pomagać dzieciom w lekcjach (B. Juraś-Krawczyk). Osoby starsze czytają książki, powieści i kupują informujące pozycje (J. Kargul).

Po prawie 25 latach wróciłam do analizy indywidualnych przypadków projektów edukacyjnych realizowanych w fazie ześlizgiwania się w starość – jak to określa D. Demetrio (Demetrio, 2006). Oto wybrane sylwetki osób realizujących indywidualne projekty uczenia się.

Kobieta około 80-letnia. Uzdolniona artystycznie: śpiewa w chórze, maluje, korzysta z koła plastycznego, aby doskonalić swoją pasję malowania, korzysta z plenerów we Włoszech. Ostatnio uczy się pisać ikony. Jej projekt edukacyjny jest mieszany: indywidualny – malowanie kwiatów i widoków, oraz zorganizowany – pisanie ikon. Regularnie działa – dawniej czynna była w stowarzyszeniu przyjaciół miasta Bydgoszczy (listy z archiwum O. Czerniawska – Alicja Torenc).

Mężczyzna – inżynier włókiennictwa na emeryturze, w czasie wolnym zajmuje się malowaniem i kolorowaniem wydawanych przez Wydawnictwo św. Wojciecha *Witraży Katedry w Chartres we Francji*. Są to zeszyty relaksacyjne dla dorosłych, w których umieszczone są także wersety psalmów i życiorysy świętych. Dobór kolorów wykorzystywanych do kolorowania podejmowany jest bardzo starannie i rozważnie, nawiązując do umiejętności zdobytych w trakcie studiów i był elementem wykonywanego zawodu. Realizacja tego projektu jest swoistą kontynuacją pracy zawodowej – życie w świecie kolorów, spokojne dobieranie barw, cieszenie się z ich harmonii w tworzonych obrazach, życie wśród kolorów i z kolorami w zgodzie.

Bardzo ciekawy i pouczający jest przykład realizacji projektu edukacji przedstawiony przez aktora Jerzego Stuhra (Stuhr, 2016). We wstępie artykułu odwołuje się do rozmowy profesora Bardiniego z dziennikarką, który na pytanie, co robił przez 10 ostatnich lat, odpowiedział: „Przygotowywałem się do starości”. Podoba mi się to zdanie, bo do starości trzeba się przygotować mentalnie, fizycznie i intelektualnie. Aktor ma świadomość, że to robi, przypomina sobie, że nie przeczytał różnych powieści ważnych autorów i że ma braki lub zapomniał klasyczne powieści. Planuje różne podróże, w tym podróż do Rzymu ze swoją wnuczką. Chce jej pokazać Rzym na przykładzie życia malarza Caravaggia, jego dzieł lub historii obelisku na placu św. Piotra czy ciekawostek związanych z fontanną na Piazza di Spagna. Studiuje więc historię sztuki i architektury, robi notatki. Opisuje te trasy w oparciu o studia z historii miasta i sztuki. Uczy się starego Rzymu, histo-

rii papieżstwa. Ma nadzieję, że zrealizuje ten plan wspólnego zwiedzenia Rzymu z wnuczką (Stuhr, 2016).

Po latach stwierdzam, że tendencje wyboru tematów projektów edukacyjnych były zgodne z koncepcją edukacji przedstawioną w pracy D. Demetrio (2006).

Bibliografia

- Czerniawska O. (2000), *Czy i kiedy dorośli uczący uczą się*, [w:] *Drogi i bezdroża andragogiki i gerontologii*, Łódź, s. 10–15.
- Czerniawska O. (1985), *Potrzeby edukacyjne dorosłych na przykładzie badań diagnostycznych*, [w:] *Pedagogika Pracy*, Katowice, s. 72, 82.
- Demetrio D. (2006), *Edukacja dorosłych*, [w:] *Pedagogika*, t. 3, B. Śliwerskiego (red.), s. 13–234.
- Stuhr J. (2016), *Starość da Ci radość*, „Tygodnik Powszechny”, nr 45, s. 10–13.
- Książka do kolorowania – Witraże z Chartrez św. Wojciech Sienna, Święty Spokój*, wyd. AVT Warszawa.
- Trzuskowski A. (1993), *Edukacja dorosłych w sytuacji przemian na tle porównawczym*, Warszawa.
- Tough A. (1971), *The Adults Learning Projects*, Toronto.
- Uczący się dorośli w świetle badań. Materiały konferencyjne* (1987), Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego.